

**خدمات کتابخانه در عصر حاضر:**  
**با نگاه ویژه به خدمات عمومی الکترونیکی**

**تألیف:**

سمانه کریمی

دکتر محمد حسن زاده

www.ketab.ir

|                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه                 | کریمی، سمانه، ۱۳۶۲ مرداد-                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| عنوان و نام پدیدآور     | خدمات کتابخانه در عصر حاضر: با نگاه ویژه به خدمات عمومی الکترونیکی/تالیف سمانه کریمی، محمد حسن زاده.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| مشخصات نشر              | اراک: جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات واحد استان مرکزی، ۱۴۰۱.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| مشخصات ظاهری            | ۱۰۵ ص: مصور (رنگی)، نمودار (رنگی).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| شابک                    | ۹۷۸-۶۲۲-۵۷۰۲-۵۰-۹ :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| وضعیت فهرست نویسی       | فیپا :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| یادداشت                 | کتابنامه: ص. ۹۹-۱۰۵.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| موضوع                   | کتابخانه‌ها و مراجعان -- نوآوری<br>Public services (Libraries) -- Technological innovations<br>کتابخانه‌ها -- تکنولوژی اطلاعات<br>Libraries -- Information technology<br>خدمات مرجع الکترونیکی<br>Electronic reference services (Libraries)<br>کتابخانه‌ها -- منابع اطلاعاتی الکترونیکی<br>Libraries -- Electronic information resources<br>محمد حسن زاده، محمد، ۱۳۵۶ -<br>Hassanzadeh, Mohammad, 1977<br>جهاد دانشگاهی، سازمان انتشارات، واحد استان مرکزی<br>Press Organization Jihad-e Daneshgahi, Vahed-e Ostan Markazi : |
| شناسه افزوده            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| شناسه افزوده            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| شناسه افزوده            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| رده‌بندی کنگره          | Z711 :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| رده‌بندی دیویی          | ۰۲۵/۵۲ :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| شماره کتابشناسی ملی     | ۸۸۲۸۶۱۴ :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| اطلاعات رکورد کتابشناسی | فیپا :                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

## خدمات کتابخانه در عصر حاضر: با نگاه ویژه به خدمات عمومی الکترونیکی

تالیف: سمانه کریمی، دکتر محمد حسن زاده  
ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی/ واحد استان مرکزی  
چاپ: اول  
شمارگان: ۱۰۰۰  
صفحه‌آرایی: الهه حسین آبادی  
قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

۱- اراک- میدان شریعتی- دانشگاه اراک- کتاب فروشی جهاد دانشگاهی

تلفن: ۰۸۶-۳۲۷۸۹۶۹۰

۲- تهران خ انقلاب بین فلسطین و چهارراه ولیعصر جنب مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران

تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵-۶

فروشگاه اینترنتی: [www.16book.ir](http://www.16book.ir)

حمد و سپاس ایزد منان را که با الطاف بیکران خود این توفیق را به ما ارزانی داشت تا بتوانیم در راه ارتقای دانش عمومی و فرهنگ این مرز و بوم در زمینه چاپ و نشر کتب علمی دانشگاهی، پژوهشی و فرهنگی طبق مأموریت لحاظ شده در اساسنامه جهاد دانشگاهی گام‌هایی هرچند کوچک برداشته و در انجام رسالتی که بر عهده داریم، مؤثر واقع شویم. گستردگی ابزار ارتباطی و توسعه روزافزون آن، شرایطی را به وجود آورده که هرروز شاهد تحولات اساسی چشمگیری در سطح جهان هستیم. گرچه این تحولات، حوزه نشر را نیز دستخوش تحول نموده و تنوع خاصی در شیوه‌های مطالعه ایجاد کرده است اما کتاب به‌عنوان قدیمی‌ترین راه دستیابی به اطلاعات و اطلاع‌رسانی، هنوز جایگاه خود را دارد. انتشارات جهاد دانشگاهی استان مرکزی بر این باور است که از مهم‌ترین حرکت‌ها در راه بهبود ساختارهای علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور، دستیابی به تازه‌های دانش و نشر یافته‌های مفید پژوهشگران است. بدین منظور سعی وافر دارد تا در این زمینه فعالیت‌های مؤثرتری را در تولید محتوا، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، خدمات نشر و توزیع کتاب دنبال نماید و در این راستا از رهنمود مخاطبان و خوانندگان فرهیخته‌ای که می‌توانند ما را در ارتقای سطح کیفی و کمی این مهم یاری نمایند مشتاقانه استقبال می‌نماییم.

امید است این دستاورد علمی و فرهنگی مورد بهره‌برداری دانشجویان، اساتید، پژوهشگران و علاقه‌مندان ارجمند قرار گیرد.

انتشارات جهاد دانشگاهی

استان مرکزی

# فهرست مطالب

صفحه

عنوان

|         |                                                 |
|---------|-------------------------------------------------|
| ۱۱..... | مقدمه                                           |
| ۱۳..... | فصل اول: کارکردهای جانبی کتابخانه‌ها            |
| ۱۵..... | نقش کتابخانه‌ها در توسعه جامعه                  |
| ۱۸..... | تأثیرات فناوریانه کتابخانه‌ها در جامعه          |
| ۲۰..... | نقش کتابخانه‌ها در نشاط جامعه                   |
| ۲۰..... | کتابداران کتابخانه‌ها                           |
| ۲۱..... | ساختمان و ظاهر کتابخانه                         |
| ۲۲..... | منابع کتابخانه                                  |
| ۲۲..... | نقش کتابخانه‌ها در ارتقای سواد اطلاعاتی مخاطبان |
| ۲۵..... | فصل دوم: خدمات اصلی کتابخانه‌ها                 |
| ۲۹..... | ۱- خدمات فنی                                    |
| ۲۹..... | مجموعه سازی                                     |
| ۳۰..... | سازماندهی منابع                                 |
| ۳۲..... | ۲- خدمات عمومی                                  |

|         |                                            |
|---------|--------------------------------------------|
| ۳۳..... | خدمات مرجع                                 |
| ۳۴..... | خدمات امانت                                |
| ۳۸..... | خدمات اطلاع رسانی                          |
| ۵۵..... | <b>فصل سوم: خدمات عمومی الکترونیکی</b>     |
| ۵۸..... | ۱. خدمات مرجع الکترونیکی                   |
| ۶۱..... | تراکنش ناهمزمان                            |
| ۶۲..... | تراکنش همزمان                              |
| ۶۶..... | نرم افزارهای مرجع الکترونیکی               |
| ۶۸..... | خدمات مرجع الکترونیکی مشارکتی              |
| ۷۰..... | معیارهای کیفی برای ارزیابی مرجع الکترونیکی |
| ۷۵..... | چالشهای مرجع الکترونیکی                    |
| ۷۶..... | ۲. خدمات اطلاع رسانی الکترونیکی            |
| ۷۶..... | خدمات آگاهی رسانی جاری الکترونیکی          |
| ۷۷..... | خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات                 |
| ۷۸..... | آر. اس. اس. (RSS)                          |
| ۸۲..... | خدمات فهرست مندرجات                        |
| ۸۵..... | خدمات تحویل مدرک الکترونیکی                |

## مقدمه

مردم [جامعه] به شدت نیاز به اطلاعات دارند تا بر دانش به دست آمده از آموزش رسمی و غیررسمی بیفزایند. یکی از تسهیلات زیرساختی برای دسترسی به اطلاعات، اجرای تسهیلات زیربنایی است نظیر کتابخانه ها (Kamarudin, Idrus & Rokhmat 2021).

بدون تردید، کتابخانه ها در انواع مختلف عمومی، تخصصی، آموزشگاهی و دانشگاهی به عنوان مراکزی با اهداف مشخصی شامل آموزش، پژوهش، سرگرمی، اطلاع رسانی و تعالی بخشی به روح و فکر بنیان نهاده شده اند. کتابخانه ها کمک کننده برای ارتقای کیفیت آموزش های رسمی و غیررسمی هستند تا به این ترتیب افراد بتوانند به ارتقای سطح دانش و بینش خود بپردازند. کتابخانه های عمومی به عنوان نقطه شروع ارتباط افراد از نونهالی تا سالمندی بیشتر با هدف آموزشی و اطلاع رسانی و سرگرمی بنا نهاده می شوند. اما کتابخانه های دانشگاهی به عنوان مراکزی با اهداف آموزشی و پژوهشی خدمات خود را ارائه می دهند. می توان گفت که کتابداران کتابخانه های دانشگاهی اعضای اصلی جامعه علمی هستند (کومار، ۱۳۷۳). کتابداران کتابخانه های آموزشگاهی با توجه به اهداف آموزشی و

پرورشی که آموزشگاه ها به دنبال آن هستند می توانند تعالی بخش روح و فکر و اندیشه دانش آموزان باشند. همچنین کتابداران کتابخانه های عمومی با توجه به طیف گسترده مخاطبان از نظر سن و تحصیلات و ویژگی های بومی مناطق نقشی عمده در ارتقای بینش و دانش مخاطبان دارند. در کتابخانه های تخصصی نیز با توجه به لزوم ارتقای دانش فنی و کاربردی کتابداران این کتابخانه ها می توانند موجبات تحول را فراهم آورند.

در هر صورت کتابخانه ها قلب تپنده اطلاعات و دانش در جامعه محسوب می شوند. نقطه بالندگی فعالیت های آموزشی از کتابخانه های عمومی و آموزشگاهی و نقطه بالندگی فعالیت های پژوهشی از دانشگاه ها شروع می شود. هرچند در دوران قبل از دانشگاه، کتابخانه های مختلفی این رسالت را نیز در ضمن خدمات خود بر عهده داشته اند اما این مهم به طور بارز، از کتابخانه های دانشگاهی انتظار می رود. از این رو می بایست خدمات کتابخانه های مختلف در راستای اهداف مشخص خود، پیش روند.

در این کتاب برآنیم خدمات عمومی کتابخانه ها را در عصر حاضر مورد بحث و بررسی قرار دهیم.